

ISSN: 2181-9416



ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

ВЕСТНИК ЮРИСТА * LAWYER HERALD

ҲУКУКИЙ, ИЖТИМОИЙ, ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ЖУРНАЛ



CYBERLENINKA

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN 2181-9416
Doi Journal 10.26739/2181-9416

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

6 СОН, 1 ЖИЛД

ВЕСТНИК ЮРИСТА

НОМЕР 6, ВЫПУСК 1

LAWYER HERALD

VOLUME 6, ISSUE 1



TOSHKENT-2021

Мундарижа

КОНСТИТУЦИЯВИЙ ҲУҚУҚ. МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚ.
МОЛИЯ ВА БОЖХОНА ҲУҚУҚИ

| | |
|---|----|
| 1. БЕКОВ Ихтиёр Рустамович СИЁСИЙ ПАРТИЯ ФРАКЦИЯЛАРИНИНГ ҚОНУН ИЖОДКОРЛИГИ ЖАРАЁНИДАГИ ИШТИРОКИ..... | 8 |
| 2. ЮЛДАШЕВ Джахонгир Хайитович ФУҚАРОСИЗЛИККА ДОИР МУНОСАБАТЛАРНИ ТАРТИБГА СОЛУВЧИ МИЛЛИЙ ҚОНУНЧИЛИК НОРМАЛАРИНИ ХАЛҚАРО СТАНДАРТЛАРГА МУВОФИҚЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ | 16 |
| 3. МАХМУДОВ Алишер Абдусалимович ПРОКУРАТУРА ОРГАНЛАРИ ФАОЛИЯТИНИНГ МУСТАҚИЛЛИГИ – ҚОНУН УСТУВОРЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ МУҲИМ ГАРОВИ..... | 22 |

ФУҚАРОЛИК ҲУҚУҚИ. ТАДБИРКОРЛИК ҲУҚУҚИ.
ОИЛА ҲУҚУҚИ. ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ

| | |
|--|----|
| 4. ХОМИДОВ Элдор Олимович ДАВЛАТ ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИНИНГ ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИНИ АМАЛГА ОШИРИШ УСУЛЛАРИ..... | 28 |
| 5. БАРАТОВ Миродил Хомуджонович, КВИТКОВ Ярослав Михайлович ТАДБИРКОРЛИК ҚОНУН ҲУЖЖАТЛАРИНИ КОДИФИКАЦИЯЛАШ МАСАЛАЛАРИ ХУСУСИДА АЙРИМ ФИКР-МУЛОҲАЗАЛАР | 37 |

ЖИНОЯТ ҲУҚУҚИ, ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ.
КРИМИНОЛОГИЯ. ЖИНОЯТ-ИЖРОИЯ ҲУҚУҚИ

| | |
|---|----|
| 6. АБДУРАСУЛОВА Қумринисо Раимқуловна, ТОШПУЛАТОВ Акрам Икромович МОДДИЙ ВА ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚНИНГ ЎЗАРО АЛОҚАДОРЛИГИ (ЖИНОЯТ ҲУҚУҚИ ВА ЖИНОЯТ-ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ МИСОЛИДА) | 43 |
| 7. САГДУЛЛАЕВ Фатхулла Шукруллаевич ҲОКИМИЯТ ЁКИ МАНСАБ ВАКОЛАТИ ДОИРАСИДАН ЧЕТГА ЧИҚИШ ТУШУНЧАСИ ЮЗАСИДАН АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР | 51 |
| 8. АБДИКАДИРОВ Абдурахман Романович ТЕРГОВ ҲАРАКАТЛАРИНИ АМАЛГА ОШИРИШДА ИНСОН ҲУҚУҚ ВА ЭРКИНЛИКЛАРИНИ ТАЪМИНЛАШ..... | 57 |
| 9. ХАЛИЛОВ Акрам Утамуродович АККРЕДИТАЦИЯДАН ЎТУВЧИ ТАДҚИҚОТ ЛАБОРАТОРИЯЛАРИНИНГ ҲУЖЖАТЛАР ТИЗИМИ | 62 |

ХАЛҚАРО ҲУҚУҚ ВА ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ

10. САТТОРОВ Дилшод Юлдашевич

МЕҲНАТ МИГРАЦИЯСИНИ ХАЛҚАРО-ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБГА СОЛИШНИНГ
АЙРИМ ЖИҲАТЛАРИ71

11. МАҲАМАТОВ Махмуд Махаматаминович

ЕВРОПА ИТТИФОҚИ МЕҲНАТ ҲУҚУҚИНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ78

ҲУҚУҚИЙ АМАЛИЁТ ВА ХОРИЖИЙ ТАЖРИБА

12. GAFUROVA Nozimakhon, ALMOSOVA Shahnoza

PRACTICAL ASPECTS OF THE CONCEPT OF THE RULE OF LAW.....84

13. АЧИЛОВА Лилия Илхомовна

ТУРИЗМ ВА МЕҲМОНХОНА САНОАТИДА РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТ:
ҚИЁСИЙ ТАҲЛИ92

14. ТОШМАТОВА Висола Икром кизи

ПАНДЕМИЯ COVID 19 И ЕЕ МЕРЫ В РАЗНЫХ СТРАНАХ МИРА99

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ ВЕСТНИК ЮРИСТА LAWYER HERALD

БАРАТОВ Миродил Хомуджонович

Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Давлат ва ҳуқуқ институти бўлим бошлиғи, юридик фанлари доктори, профессор
E-mail: mirodil707@mail.ru

КВИТКОВ Ярослав Михайлович

Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Давлат ва ҳуқуқ институти катта илмий ходими
E-mail: lawland@mail.ru

ТАДБИРКОРЛИК ҚОНУН ҲУЖЖАТЛАРИНИ КОДИФИКАЦИЯЛАШ МАСАЛАЛАРИ ХУСУСИДА АЙРИМ ФИКР-МУЛОҲАЗАЛАР

For citation (иқтибос келтириш учун, для цитирования): БАРАТОВ М.Х., КВИТКОВ Я.М. ТАДБИРКОРЛИК ҚОНУН ҲУЖЖАТЛАРИНИ КОДИФИКАЦИЯЛАШ МАСАЛАЛАРИ ХУСУСИДА АЙРИМ ФИКР-МУЛОҲАЗАЛАР // Юрист ахборотномаси – Вестник юриста – Lawyer herald. № 6 (2021) Б. 37-42.

 6 (2021) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9416-2021-6-5>

АННОТАЦИЯ

Мақолада мулкдорлик ва тадбиркорлик фаолияти, унинг ҳуқуқий асосларини таҳлил қилиш асосида ягона кодификациялашган қонун ҳужжати – Тадбиркорлик кодексини қабул қилишнинг аҳамияти, зарурати, мақсади, ҳуқуқий тартибга солиш предмети ва тадбиркорлик соҳасидаги амалдаги махсус қонун ҳужжатлар таҳлил қилинган, кутилаётган натижалар башорат қилинган.

Калит сўзлар: тадбиркорлик, мулк дахлсизлиги, қонунчилик, кодекс, кодификация, тадбиркорлик субъектлари ҳуқуқларининг устуворлиги, Ҳаракатлар стратегияси.

БАРАТОВ Миродил Хомуджонович

Начальник отдела Института государства и права Академии наук Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор
E-mail: mirodil707@mail.ru

КВИТКОВ Ярослав Михайлович

Старший научный сотрудник Института государства и права Академии наук Республики Узбекистан
E-mail: lawland@mail.ru

НЕКОТОРЫЕ СУЖДЕНИЯ В ВОПРОСАХ КОДИФИКАЦИИ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА

АННОТАЦИЯ

В статье описываются актуальность, цель, предмет правового регулирования Предпринимательского кодекса – единого кодифицированного законодательного документа,

основанно на анализе имущественной и предпринимательской деятельности, анализируются нормативные акты действующего законодательства в сфере предпринимательства, прогнозируются ожидаемые результаты.

Ключевые слова: предпринимательство, неприкосновенность собственности, законодательство, кодекс, кодификация, приоритет прав субъектов предпринимательства, Стратегия действий.

BARATOV Mirodil

Head of the Department of the Institute of State and Law of the Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor
E-mail: mirodil707@mail.ru

KVITKOV Yaroslav

Senior Researcher Institute of State and Law of the Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan
E-mail: lawland@mail.ru

SOME REFLECTIONS ON THE ISSUE OF CODIFICATION OF BUSINESS LEGISLATION

ANNOTATION

The article describes the relevance, purpose, subject of legal regulation of the Entrepreneurial Code - a single codified legislative document based on the analysis of property and business activities, analyzes the normative acts of the current legislation in the field of entrepreneurship, and predicts the expected results.

Keywords: entrepreneurship, inviolability of property, legislation, code, codification, priority of the rights of business entities, Action strategy.

Сўнги йилларда Ўзбекистонда инсон, унинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатлари энг олий қадрият бўлган “Янги Ўзбекистон”ни қуриш, шунингдек **Учинчи Уйғониш даври** – янги Уйғониш даври пойдеворини шакллантиришга қаратилган тизимли, изчил ва жадал ислохотлар ва туб ўзгаришлар амалга оширилди.

Тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш, тадбиркорлик фаолиятини жадал ривожлантириш, хусусий мулкни ҳар томонлама ҳимоя қилиш ва мамлакатда ишбилармонлик муҳитини сифат жиҳатидан яхшилаш кафолатларини таъминлаш Ўзбекистон давлат сиёсатининг асосий устувор йўналишларидан биридир.

Бугунги кунда Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси (LexUz)да 100 мингдан ортиқ норматив-ҳуқуқий ҳужжат мавжуд. 70 мингга яқини – амалда! Улар – қонун ҳужжатлари; Президент ҳужжатлари; ҳукумат қарорлари; вазирликлар, давлат қўмиталари ва идораларнинг ҳужжатлари; маҳаллий давлат ҳокимияти органлари қарорлари; суд ҳужжатлари; халқаро ҳужжатлар; Олий Мажлис палаталари кенгашларининг ҳужжатлари; техник ҳужжатлар; суд амалиёти ва Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссиясининг ҳужжатларидир [1]. Ҳужжатларнинг ҳар бири ҳам ўзининг тартибга солиш предмети, муносабатлар кўлами, тартибга солиш усули бўйича ўзига хосдир. Аммоулар орасида Конституция ўзининг универсаллиги, Кодекслар эса (18 та) кодификациялашганлиги билан ажралиб туради. Сўнги пайтларда мамлакатимизда ҳам қонунчилик юридик техникасида кузатилаётган ҳолатлардан бири – бу қонунчилик ҳужжатларини кодификациялаш томон кетилаётган тенденциядир. Ўз даврида Солиқ кодекси қабул қилиниши ва амалга киритилиши билан ўнлаб қонунлар ўз кучини йўқотганди. Сайлов кодексининг амалга кириши билан бешта яхлит қонун ва ўнлаб таҳрир характеридаги қонунлар ўз кучини йўқотди. Эндиликда пишиб етилаётган муносабатлар орасида – нодавлат нотижорат ташкилотлари фаолияти билан боғлиқ муносабатлар, экологик-ҳуқуқий муносабатлар, инвестициявий фаолият билан боғлиқ муносабатлар, шунингдек тадбиркорлик фаолияти билан боғлиқ муносабатлар.

Мамлакатимиз раҳбари ташаббуси билан тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш бўйича Ўзбекистон Республикаси Президенти

ҳузуридаги Тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш бўйича институтининг ташкил этилгани бу борадаги муҳим қадам бўлди [2]. Ушбу институт тадбиркорлик субъектлари ва давлат органлари ўртасида самарали мулоқот учун янги механизмларни жорий этишга, тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини давлат томонидан ҳимоя қилишнинг қўшимча кафолатларини яратишга қаратилган.

2017 – 2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясини “Фаол тадбиркорлик, инновацион ғоялар ва технологияларни қўллаб-қувватлаш йили”да [3] (2018) амалга оширишга оид давлат дастури муваффақиятли амалга оширилди, бу эса фаол тадбиркорликни ривожлантириш учун қулай ҳуқуқий ва ташкилий шарт-шароитлар яратиш, инновацион ғоялар ва технологияларни жорий этиш, тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилишнинг ҳуқуқий кафолатларини такомиллаштириш, уларнинг фаолиятига ноқонуний аралашувлар олдини олишга хизмат қилди.

Мамлакатимиз Президентининг Олий Мажлисига Мурожаатномасида (29.12.2020 йил) юқорида қайд этилган энг сўнгги муносабатлар хусусида таҳлил юритиб, “Тадбиркорлик фаолияти билан боғлиқ 5 мингга яқин норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар қайта кўриб чиқилиб, уларнинг сони қисқартирилади ҳамда Тадбиркорлик кодекси ишлаб чиқилиши”ни қайд этгани [4].

Мамлакатимизда биринчидан Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистон Республикасининг Миллий стратегияси [5] қабул қилинди, уни амалга оширишнинг асосий йўналишларидан бири тадбиркорларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш ҳамда бу борадаги қонунчиликни янада такомиллаштиришдан иборат.

Манбаларда қайд этилганидек, дунёда тадбиркорлик субъектларини қўллаб-қувватлаш, турли хилдаги ижтимоий-иқтисодий хавф-хатар (намойишлар, иш ташлашлар, пандемия, карантин)лар шароитида имтиёз ва преференциялар бериш орқали уларнинг молиявий барқарорлигини таъминлаш, тадбиркорлик субъектлари мол-мулкнинг ишончли ва самарали ҳуқуқий режими ўрнатиш борасида доимий мослашиш, ривожланиш ва қонунчиликни такомиллаштириш жараёнлари кузатилмоқда [6]. Айниқса, бу ҳолатга сўнгги пайтларда бутун дунё бўйлаб синдром бўлган пандемия – COVID-19 шароитлари янада жиддий кўрсатди. Мамлакатлар ва компаниялар мисли кўрилмаган даражада зарар кўрди ва бу ҳол давом этмоқда ҳам.

Мамлакатлар, ҳукуматлар бу борада кескин чора-тадбирлар кўришни адолат, оқилоналик ва самарадорлик ракурсидан, катта масъулият ва ўта донолик билан чиқиш йўллари, истиқболларини изламоқда. Хусусан, мамлакатимизда ҳам бу реалликдан холи эмас. Тадбиркорлик субъектлари мол-мулкнинг ҳуқуқий режимини белгилаш, айниқса, тобора ҳаётимиздан чуқур ўрин эгаллаб бораётган рақамли иқтисодиёт шароитида реал мулк ва виртуал мулк режимини аниқлаш, бу борада мавжуд қонунчиликни кодификациялаш кун тартибига чиқмоқда. Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистон Республикасининг Миллий стратегиясини амалга ошириш бўйича “Йўл харитаси” [5] тадбиркорлик соҳасидаги қонун ҳужжатлари тўлиқ кодификациясини, шунингдек тадбиркорлик фаолияти эркинлигини таъминлайдиган ҳуқуқий, ижтимоий-иқтисодий шароит ва кафолатларни мустаҳкамлашга қаратилган Ўзбекистон Республикаси Тадбиркорлик кодекси лойиҳасини ишлаб чиқишни назарда тутди. Бугунги кунга келиб, Ўзбекистонда тадбиркорлик фаолиятини давлат томонидан ҳуқуқий тартибга солишнинг асосий принциплари ва механизмларини белгилаб берадиган бундай кодификацияланган ҳужжат мавжуд эмас.

Тарих шохидки, ҳали 1991 йил 15 февралдаёқ 10 та моддадан иборат “Ўзбекистон Республикасида тадбиркорлик тўғрисида” Қонун қабул қилингани [7]. Вазият ҳаддан зиёда пишиб етилган эди. Фуқароларимиз (айниқса, Ўзбекистон мисолида) жуда биқик, сиқик ҳолга тушганди. Воқеалар ривожидида, “социалистик ва шахсий мулк” қобиғидан чиқишда, мулкка нисбатан эгаменлик ҳис-туйғусини шакллантиришда 1989 йил 15 августдаги Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг “Колхозчилар, совхозларнинг ишчилари, гражданларнинг шахсий ёрдамчи хўжаликларини ва яқка тартибда уй-жой қурилишини янада ривожлантириш тўғрисида”ги қўшма қарори [8] ҳамда 1990 йил 31 октябрдаги “Ўзбекистон Республикасида мулкчилик тўғрисида”ги [9] Қонун муҳим роль ўйнади.

Маълумки, жамиятдаги мавжуд моддий неъматларнинг тўғри тақсимланган-

тақсимланмаганлигига қараб, жамият ва давлатнинг иқтисодий ривожланиши белгиланади. Бу ҳол мамлакатнинг равнақида, аҳоли турмушининг фаровонлигини оширишда яққол кўзга ташланади. Зеро, ҳар қандай давлат иқтисодиётининг барқарор ривожланиши учун ижтимоий муносабатлар субъектлари ўртасида моддий неъматларнинг қай даражада бўлинганлиги энг муҳим омил саналади.

Давлатда муайян даражадаги мол-мулкнинг мавжуд бўлиши бир қатор омиллар (давлат органлари фаолиятини, хавфсизликни таъминлаш, фан ва маданият соҳасини молиялаш, камбағалликни қисқартириш – мамлакатимиз мисолида) билан боғлиқдир.

Ю.К.Толстойнинг фикрига кўра, давлатнинг мулки сифатида ишлаб чиқариш, ижтимоий-маданий ва бошқа мақсадларга мўлжалланган объектларнинг катта қисми сақланиб қолишини қуйидаги икки омил билан изоҳлаш мумкин:

биринчидан, кейинчалик нималар бўлишини олдиндан билиб бўлмайдиган дунёда ҳар бир давлат ўз хавфсизлигини ўйлаши керак. Бу нафақат ҳарбий соҳада, балки техноген, экологик, санитария-эпидемиология, ишлаб чиқариш, озиқ-овқат соҳасидаги хавфсизликдир.

Иккинчидан, давлат кенг миқёсдаги ижтимоий функцияларни ҳам бажарадики, бу вазифаларни бажаришда етарли даражада, моддий-техникавий ва молиявий база бўлиши зарур [10].

Ҳ.Р.Раҳмонқуловнинг фикрича, давлат мулки нафақат ижтимоий-иқтисодий ривожланишни таъминлаш ва аҳолининг эҳтиёжларини қондириш учун, балки давлат ва унинг органларининг мавжуд бўлиши ҳамда уларнинг ўз вазифаларини амалга оширишлари учун зарурдир [11].

Ушбу фикрларга қўшилган ҳолда, давлат мол-мулкнинг мавжудлиги шу давлатда яшовчи фуқароларнинг умумий манфаатларини амалга ошириш, халқ эрк-иродасини юзага чиқариш билан боғлиқ бўлади, деган умумий хулосага келиш мумкин. Бу фикрлардан мамлакатда мавжуд бўлган барча мол-мулк давлат қўлида бўлиши зарур экан, – деган фикрга келиш керак эмас.

Ўзбекистон собиқ Иттифоқ тузуми даврида бўлган йиллар тажрибаси шуни кўрсатдики, мулкни ҳаддан ташқари марказлаштириш ва жамиятнинг барча муаммоларини давлат зиммасига юклаш ҳамда давлатнинг нималарга қодирлигини четдан туриб кузатиш охир-оқибат иқтисодий таназзулга олиб келди. Зеро, “қайта қуриш”гача бўлган даврда давлатнинг қўлида мавжуд моддий неъматларнинг 90% дан кўпрогининг тўпланиб қолиши иқтисодий муносабатларнинг турғунлашувига сабаб бўлганлиги аччиқ ҳақиқатдир. Бундан ташқари, мулкнинг давлат ихтиёрида марказлашувига хўжасизликка, унинг талон-тарож қилинишига, кўпайтириш ўрнига ўзлаштиришга учради. Шу билан бирга, мулкка нисбатан қатъий белгиланган “меники”, “ўзганики” тушунчаларининг йўқотилиши ва унинг ўрнига “бизники”, “ҳамманики”, демак, “меники” ёки “ҳамманики, шунинг учун ҳам меники эмас”, – деган қарашларнинг пайдо бўлиши мулкчилик муносабатларининг тубдан издан чиқишига олиб келди. Бу ҳолатлар мулкни давлат қўлида бундай даражада (собиқ Иттифоқда бўлгани каби) тўпланишининг иқтисодиёт учун, кишиларнинг мулкка бўлган муносабатлари учун салбий таъсир кўрсатиши билан бирга, иқтисодий ривожланишнинг тўхтаб қолишига, турғун бўлишига ҳам олиб келди. Кишилар мулкдан сунъий равишда “беғоналаштирилди”.

1995 йил 21 декабрда “Кичик ва хусусий тадбиркорликни ривожлантиришни рағбатлантириш тўғрисида” Қонуни қабул қилинди [12]. 1999 йил 14 апрелда “Тадбиркорлик ва тадбиркорлар фаолиятининг кафолатлари тўғрисида” қонун қабул қилинди [13]. 2000 йил 25 майда 51 моддадан иборат “Тадбиркорлик фаолияти эркинлигининг кафолатлари тўғрисида”ги қонун қабул қилиниши ва амалга киритилиши муносабати билан юқоридаги қонунларнинг аксари ўз кучини йўқотди [14]. 2012 йил 2 майда мазкур қонун айна ушбу номда янги таҳрирда (52 модда) қабул қилинди [15]. Ҳозирда ушбу матн амалдадир. Тадбиркорлик фаолиятининг у ёки бу қирраси билан боғлиқ муносабатлар ҳуқуқий маконда жадал ривожланмоқда. Хусусан, мазкур соҳа 440 дан ортиқ норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар (80 дан ортиқ қонунлар, 170 дан ортиқ Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармон ва қарорлари, 70 дан ортиқ Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари, 130 дан ортиқ идоравий норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар) билан тартибга солинган.

Кўриниб турибдики, муносабатлар кўлами кенг ва шунга монанд, сочилиб ётибди. Айниқса, бугунги кунда анъанавий реал мулк билан бир қаторда, виртуал мулк (криптоактив, криптовалюта, “ўйин шаклидаги мол-мулк”, виртуал токенлар, домен номлари, рақамли

актив (digital active)лар) ҳам тобора оммалашаётган, керак бўлса, юридик шахс ташкил этган тадбиркорларнинг устав фондига киритиш-киритмаслик масаласи қўйилаётган бир пайтда соҳа қонунчилигини кодификациялаш янада муҳимдир.

Бу ҳол ҳуқуқни қўлловчилар – тадбиркорлар учун ҳам, маъмурлар учун ҳам талай қийинчиликларга олиб келмоқда. Маълум бир муносабатни аниқлаш учун бир пайтнинг ўзида ўнлаб ҳужжатларни варақлаш лозим бўлмоқда.

Тадбиркорлик кодексини қабул қилишнинг зарурати норматив-ҳуқуқий массивнинг ҳаддан зиёд кўплиги ва унда зиддиятли нормаларнинг мавжудлиги, рақамли тадбиркорлик фаолиятини ҳуқуқий тартибга солишга оид нормаларнинг тизимли мазмунга эга эмаслиги, тадбиркорлик фаолиятига оид қонунчиликка нисбатан ҳуқуқни қўллаш амалиётининг жадал ривожлантирилаётганлиги, қонунчилик ҳужжатлари ижро мониторингини амалга оширишнинг мураккаблиги, соҳага оид оммавий-ҳуқуқий нормаларнинг устуворлиги, айрим маъмурий тўсиқларнинг, хусусан, қоғозбозликка йўл қўйилаётганлиги, тадбиркорлик субъектларига юридик хизмат кўрсатиш самарали ташкил этилмаганлиги, бизнес тузилмаларига рақамли давлат хизмати кўрсатишда барча соҳаларнинг қамраб олинмаганлиги, рақамли иқтисодиёт шароитида бизнес юритиш билим ва кўникмаларининг замон талабларига жавоб бермаслигида кўринади. Кези келганда шуни ҳам айтиш лоимки, “рақамли технологияларнинг фуқаролик муносабатларига кириб келиши ҳуқуқий муносабатларни тартибга солишда янги ҳуқуқий механизмларни ишлаб чиқишни ва мутаносиб равишда фуқаролик ва тадбиркорлик қонунчилигини тизимлаштиришда инobatга олишни тақозо этади. Рақамли тадбиркорлик қонун ҳужжатларини тизимлаштириш ва унификация қилиш норма ижодкорлиги фаолиятининг янги истиқболли йўналиши бўлиб ҳисобланади. Тадбиркорлик қонун ҳужжатларини рақамли технологиялар ёрдамида такомиллаштириш уни кодификациялаштиришнинг асосий ва муҳим шартидир” [16].

Тадбиркорлик кодексини қабул қилиш тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш ва ташкил этиш нормаларини умумлаштирувчи қонун шаклида кодификация қилиш, ушбу субъектлар фаолиятини (ташкил қилишдан – тугатишгача) ҳуқуқий тартибга солишдаги бўшлиқларни бартараф этиш, шунингдек тадбиркорлик фаолиятини тартибга солувчи қонун ҳужжатларини бузганлик учун жавобгарликни аниқлаш имконини беради.

Янгиланаётган ҳужжат билан улар фаолиятидаги қонунийлик принципи; тадбиркорлик фаолияти эркинлигининг принципи; тадбиркорлик субъектларининг тенг ҳуқуқлилиги принципи; очиқлик, ошкоралик ва адолатлилиқ принципи; тадбиркорлар ва инвесторларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш принципи; дахлсизлик принципи ва тадбиркорлик субъектларининг мол-мулкани ҳимоя қилиш тамойили; тадбиркорлик фаолиятини рағбатлантириш ва уни ҳимоя қилиш ва ҳар томонлама қўллаб-қувватлашни таъминлаш принципи; тадбиркорлик субъектларининг ишларига ноқонуний аралашинишга йўл қўймаслик принципи; тадбиркорлик фаолиятини адолатли юритиш тамойили каби муҳим принциплар мустаҳкамланади.

Хулоса. Тадбиркорлик кодексини қабул қилишнинг асосий ижобий жиҳатлари қуйидагиларда кўринади:

- тадбиркорлик фаолиятини тартибга солувчи норматив-ҳуқуқий база ихчамлашади, уларнинг ўзаро уйғунлиги таъминланади, таркибий қисмлар ўртасидаги коллизиялар, қарама-қаршилиқлар минималлашади;

- универсал ҳуқуқий тартибга солиш механизмини шакллантирувчи ягона ҳужжатдан фойдаланиш тадбиркорлик учун, айниқса, ўз юридик хизматларига эга бўлмаган кичик ва ўрта бизнес вакиллари учун катта қулайлик вужудга келтиради. Уларни ҳуқуқий саводхонлик босқичидан – юридик малака кўникма босқичига ўтишига кўмак беради. Яъни, тадбиркорлик субъектлари ва давлат ўзаро ҳаракатининг маъмурий тартиб-таомиллари соддалаштирилади ва рақамли бизнес юритишга ўтилади;

- тадбиркорлик фаолиятида коррупцияни олдини олишга оид фуқаролик-ҳуқуқий воситалар татбиқ этиш самарадорлигини оширишга, пировардида, иқтисодий эркинликка, қарорлар қабул қилишда мустақиллик ва иқтисодий тежамкорликка олиб келади.

Хулоса шуки, Тадбиркорлик кодекси керак. Аммо унинг нормалари Фуқаролик кодекси нормаларини тақрорламаслиги ва зиддиятли қоидалар бўлмаслигига эришиш лозим.

Иқтибослар/Сноски/References:

1. Ўзбекистон Республикаси Қонунчилик маълумотлари миллий базаси – URL: <https://>

lex.uz

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш бўйича вакили институтини таъсис этиш тўғрисида” 2017 йил 5 майдаги ПФ–5037-сон Фармони // URL: <https://lex.uz/uz/docs/3193118>.

3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “2017 – 2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясини “Фаол тадбиркорлик, инновацион ғоялар ва технологияларни қўллаб-қувватлаш йили”да амалга оширишга оид давлат дастури тўғрисида” 2018 йил 23 январдаги ПФ–5308-сон Фармони // URL: <https://lex.uz/uz/docs/3516847>.

4. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. 29.12.2020 // URL: <https://president.uz/uz/lists/view/4057>

5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистон Республикасининг Миллий стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида” 2020 йил 22 июндаги ПФ–6012-сон Фармони // URL: <https://lex.uz/uz/docs/4872355>.

6. Н.А.Ашурова. Тадбиркорлик субъектлари мулкӣ асосларининг ҳуқуқий режими: Юрид. фан. докт. ...дисс. –Тошкент: 2021. 4-б. — URL: <http://library.ziyonet.uz/uz/book/119882>.

7. Ўзбекистон Республикасининг “Ўзбекистон Республикасида тадбиркорлик тўғрисида”ги Қонуни // URL: <https://lex.uz/uz/docs/75878>.

8. “Колхозчилар, совхозларнинг ишчилари, гражданларнинг шахсий ёрдамчи хўжаликларини ва якка тартибда уй-жой қурилишини янада ривожлантириш тўғрисида”ги 258-сон Қарори. 15.08.1989 // URL: <https://lex.uz/uz/docs/5082375>.

9. Ўзбекистон Республикасининг “Ўзбекистон Республикасида мулкчилик тўғрисида”ги Қонуни. 152-ХII-сон. 31.10.1990 // URL: <https://lex.uz/uz/docs/111466>.

10. Гражданское право. Учебник. 6-е изд. / Отв.ред. А.П.Сергеев, Ю.К.Толстой. Т.1. –М., Проспект, 2003.465 с.

11. Раҳманкулов Х. Законодательные источники гражданского права РУз и задача по их совершенствованию / Бозор иқтисодиёти шароитида савдо муносабатларини ҳуқуқий таъминлаш муаммолари мавзусидаги конференция материаллари тўплами. –Тошкент: ТДЮИ, 2004. 10-б.

12. Ўзбекистон Республикасининг “Кичик ва хусусий тадбиркорликни ривожлантиришни рағбатлантириш тўғрисида”ги Қонуни. 159-I-сон. 21.12.1995. // URL: <https://lex.uz/docs/97216>.

13. Ўзбекистон Республикасининг “Тадбиркорлик ва тадбиркорлар фаолиятининг кафолатлари тўғрисида” Қонуни. 754-I-сон. 14.04.1999. // URL: <https://lex.uz/docs/2081>.

14. Ўзбекистон Республикасининг “Тадбиркорлик фаолияти эркинлигининг кафолатлари тўғрисида”ги Қонуни. 69-II-сон. 25.05.2000. // URL: <https://lex.uz/docs/31846>.

15. Ўзбекистон Республикасининг “Тадбиркорлик фаолияти эркинлигининг кафолатлари тўғрисида”ги Қонуни. ЎРҚ-328-сон. 02.05.2012. // URL: <https://lex.uz/docs/2006789>.

16. Ш.Рўзиназаров. Рақамли трансформациялашув шароитида тадбиркорлик қонун ҳужжатларининг электрон дастурий таъминотини интеграция қилиш истиқболлари // Юрист ахборотномаси – Вестник юриста – Lawyer herald. 2021. –№4. 37-б. — URL: www.yuristjournal.uz/index.php/lawyer-herald/article/view/250/227.